

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2005
ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1.

1. ζ
2. στ
3. α
4. γ
5. δ
6. ε

A.1.2.

α. Εκλεκτικοί: σελ. 79 (στην ενότητα 4)

Πολιτικός σχηματισμός που συμμετείχε στην Εθνοσυνέλευση του 1862 – 1864. Είχε μικρότερη απήχηση από τις μεγαλύτερες παρατάξεις (πεδινόι και ορεινοί). Οι Εκλεκτικοί λοιπόν ήταν μια ετερόκλητη παράταξη εξεχόντων πολιτικών, λογίων και αξιωματικών, με μετριοπαθείς θέσεις, η οποία προσπαθούσε να μεσολαβεί μεταξύ των άλλων παρατάξεων και να υποστηρίξει σταθερές κυβερνήσεις.

β. Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος: σελ. 39-40 (στην ενότητα 10)

«Κατά το έτος 1893 η Ελλάδα βρέθηκε ... βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας.»

γ. Υπηρεσία Παλιννοστήσεων και Περιθάλψεως: σελ. 145 (στην ενότητα 4)

Υπηρεσία που ιδρύθηκε στα πλαίσια της Ύπατης Αρμοστείας Σμύρνης για να βοηθήσει όσους πρόσφυγες του πρώτου διωγμού (1914) επέστρεφαν στη Μικρά Ασία. Η επιστροφή των προσφύγων ξεκίνησε τους τελευταίους μήνες του 1918, μετά τον τερματισμό του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου για την Τουρκία. Η Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως βοήθησε λοιπόν όσους πρόσφυγες επέστρεφαν να αποκατασταθούν στα σπίτια τους και τις ασχολίες τους. Οι ειρηνικές όμως μέρες δεν κράτησαν πολύ. Λίγους μήνες αργότερα, τον Αύγουστο του 1922, θα έπαιρναν πάλι το δρόμο της προσφυγιάς.

δ. Φεντερασιόν: σελ. 48 (στην ενότητα 2)

Μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό - για τα μέτρα της περιοχής - βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. σελ. 155 (στην ενότητα 1) : «Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο ... και του Υπουργείου Πρόνοιας και Αντιλήψεως.»

A.2.2. σελ. 163 (στην ενότητα 2) : «Στις 10 Ιουνίου 1930 ... στο έδαφος του άλλου κράτους.»

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

α) Στα παρατιθέμενα αποσπάσματα αποτιμάται η σημασία της Μεγάλης Ιδέας για την πρόοδο της χώρας και την εξέλιξή της σε ένα εκσυγχρονισμένο κράτος εφάμιλλο των Ευρωπαϊκών με δυναμικό ρόλο στα Βαλκάνια. Η καταλυτική επίδρασή της γίνεται αντιληπτή από το γεγονός ότι είχε αρχίσει να υφέρπει ήδη από τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια, σε μία περίοδο δηλαδή που η Ελλάδα ως ένα κράτος απαρχαιωμένων παραγωγικών δομών, προσπαθούσε να απεγκλωβιστεί από τη νοσηρή αναχρονιστική κατάσταση που της είχε κληροδοτήσει το Οθωμανικό καθεστώς. Το σχόλιο μάλιστα στο πρώτο απόσπασμα «ήταν η συμπληρωματική της αοριστίας της, θαυματουργή γέφυρα των αντιθέσεων» επιβεβαιώνει τον προαναφερθέντα ισχυρισμό. Η Μεγάλη Ιδέα που είχε συνδεθεί στενά με τη διεύρυνση των Ελληνικών συνόρων και την ενσωμάτωση του αλύτρωτου ελληνισμού στο υπάρχον ελληνικό κράτος αποτελούσε το εφελτήριο μιας δυναμικής προσπάθειας που έμελλε να καταβάλλει ο Ελληνισμός για τη διεκδίκηση των κεκτημένων του και τη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα συνιστούσαν μία Ελλάδα προοδευτική, πηγή πλουτοπαραγωγικών δυνάμεων και πεδίο ανάπτυξης πολλαπλών δραστηριοτήτων. Με λίγα λόγια η Μεγάλη Ιδέα ήταν η ανανεωτική πνοή και το μέσο για τη διευθέτηση των προβλημάτων που ταλάνιζαν τους Έλληνες. «μία μετάθεση στο άδηλο μέλλον της λύσης...συνόλου των ελληνικών προβλημάτων».

Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνεται και από την ιστορική πραγματικότητα αφού η πρόοδος του εκτός των εθνικών συνόρων ελληνισμού ταλάνιζε το μικρό βασίλειο. Ενίσχυε την ιδέα ότι το υπάρχον κράτος δεν ήταν παρά μία ημιτελής κατασκευή, τα θεμέλια απλώς για κάτι μεγαλύτερο. Η « Μεγάλη Ιδέα» που εκπορεύθηκε απ' αυτήν την αντίληψη, δημιουργούσε προσδοκίες για ολοκλήρωση του εθνικού οράματος, που προϋπέθετε σημαντική διεύρυνση των συνόρων. Η έντονη παρουσία της εθνικής αυτής ιδεολογίας είχε επιπτώσεις στον πολιτικό και οικονομικό χώρο, ιδιαίτερα σε εποχές που τα προβλήματα έμοιαζαν με ανοιχτές πληγές, στην περίπτωση της Κρήτης ή αργότερα, της Μακεδονίας. Οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν είχαν στραμμένο το

ενδιαφέρον τους, μέσα σε αυτές τις συνθήκες, αποκλειστικά στα εσωτερικά ζητήματα, στην οικονομική ανόρθωση και τη γεφύρωση του χάσματος με τη Δύση. Όλα αυτά συνυφαίνονταν με το εθνικό όραμα, μεγαλώνοντας το κόστος των προσπαθειών και καθιστώντας συχνά τις οικονομικές πρωτοβουλίες έρμια των εθνικών κρίσεων. Η αντίληψη μάλιστα της Μεγάλης Ιδέας ως μέσου ανακούφισης από το χρόνιο αδιέξοδο και ως αποτελεσματικού τρόπου για την άρση των αντιθέσεων τεκμηριώνεται από το ότι στον ιδεολογικό τομέα η επικράτησή της εμπόδιζε την ανάπτυξη και τη διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. (βλ σελ 48)

β) Όπως εύκολα μπορεί κανείς να διαπιστώσει και από τα συνοδευτικά παραθέματα που αναφέρονται στο βενιζελισμό δεν είναι τυχαίο ότι η Μεγάλη Ιδέα συνδέθηκε στενά με το πρόσωπο του Ελευθερίου Βενιζέλου αφού σ' αυτόν οι Έλληνες είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους για την ολοκλήρωση του εθνικού οράματος και τη δημιουργία μιας χώρας ισχυρής και υπολογίσιμης Δύναμης στην ευρύτερη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου. Η προσήλωση στην ιδέα του κράτους που θα περιελάμβανε στους κόλπους του όλους τους Έλληνες εντός και εκτός των ελληνικών συνόρων αποτελούσε το βασικό άξονα της εν λόγω ιδεολογίας όπως αναφέρεται στο δεύτερο απόσπασμα: «ο πιο συνεπής...εθνικής ολοκλήρωσης...νομιμοποιείται με αναφορά...αλυτρώτους»

Συναφές είναι και το πνεύμα του τρίτου πρωτογενούς αποσπάσματος που συμπυκνώνει το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του Βενιζέλου. Σύμφωνα με τον πολιτικό ηγέτη, άμεση προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων του έθνους, στη δημιουργία βιομηχανίας που αποτελούσε σημαντική παράμετρο οικονομικής ανόρθωσης και στην άσκηση μίας εξωτερικής πολιτικής διπλωματικών ελιγμών με έμφαση στη σύναψη σχέσεων με τα γειτονικά κράτη, των οποίων η συνδρομή ήταν απαραίτητη για τη χώρα στα πρώτα της βήματα. Είναι χαρακτηριστικό το προτρεπτικό του ύφους: «...λέγω μίαν μεγάλην Ελλάδα...υπό τους αορίστους δυνατούς όρους».

Επιπλέον, η πολιτική καθήλωση της χώρας, οι αδέξιοι πολιτικοί χειρισμοί του παρελθόντος και η οικονομική στασιμότητα δυσαρεστούσαν όχι μόνο τον Ελληνικό πληθυσμό αλλά και την ανερχόμενη αστική τάξη η οποία αναζητούσε στην Ελλάδα διόδους οικονομικής εξέλιξης και μέσα για γόνιμες επενδύσεις. Η μεροληπτική και απολυταρχική πολιτική του βασιλιά αποτελούσε τροχοπέδη για την εξυγίανση της οικονομικής πολιτικής και πνευματικής ζωής και την εδραίωση των αστών στον οικονομικό χώρο: «δεν οιστρηλατούσε...ψωροκώσταινα»

Πράγματι τα θετικά αποτελέσματα του Βενιζελισμού επαληθεύονται και από την ιστορική αφήγηση αφού ενσωματώνουμε την α + τη β παράγραφο της σελ 50 του σχολικού βιβλίου από την ενότητα «οι οικονομικές συνθήκες κατά την περίοδο 1910-1922»

ΘΕΜΑ Β2

Οι παρατιθέμενες πηγές αναφέρονται στο πολιτικό πρόγραμμα και τις αντιλήψεις των δύο βασικών πολιτικών, του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη, που κυριάρχησαν στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας στην περίοδο 1880 – 1909.

Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 82: «Στις εκλογές του 1875 ... δικομματισμός θεμελιώθηκαν.»

Πληροφορίες από την πρώτη πηγή:

Συνέπεια του παραπάνω δικομματισμού ήταν η αντίθεση μεταξύ των δύο πολιτικών, που προβάλλεται στο πρώτο παράθεμα. Η αντιπαράθεση αυτή έχει μάλιστα φτάσει σε τέλμα («Η αντίθεση ... μεγαλύτερη.»). Έτσι λοιπόν ο Τρικούπης στο παράθεμα χαρακτηρίζεται μεταρρυθμιστής, ενώ τονίζεται και η διάθεση του να προσεγγίσει τη Δύση («δυτικόφίλος»). Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 81: Εξάλλου στον Τρικούπη ανήκει και η ιδέα για την αρχή της δεδηλωμένης. Από την πρώτη πηγή: Τονίζεται ακόμη ότι επιδιώκει τον οικονομικό και πολιτικό εκσυγχρονισμό αλλά θίγεται και ο παρορμητισμός του («ανυπόμονος ... πολιτικά»). Μάλλον όμως επιδοκιμάζεται η προτεραιότητα που έδινε στην παραπάνω ανάπτυξη, την οποία ταυτόχρονα θεωρεί προϋπόθεση για νέες στρατιωτικές πρωτοβουλίες.

Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 82: «Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 ... Φορέας των αιτημάτων αυτών ήταν ο Χαρίλαος Τρικούπης.»

Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 83: «Οι αντίθετοι με την πολιτική του Τρικούπη βουλευτές ... αντίθετες από εκείνες του Χ. Τρικούπη.»

Πληροφορίες από την πρώτη πηγή:

Στην πρώτη πηγή λοιπόν τονίζονται οι κοινωνικές καταβολές του Δηλιγιάννη που αποτελεί έρεισμα για τις συντηρητικές πολιτικές αντιλήψεις του («Ο Δηλιγιάννης όμως, απόγονος μιας εξέχουσας οικογένειας της Πελοποννήσου»). Ακόμη αναφέρεται και η θετική στάση του Δηλιγιάννη απέναντι στη Μεγάλη Ιδέα που εξάλλου επιβεβαιώνεται και από τη δεύτερη πηγή «εξυπηρετούντων κατ' εξοχήν εθνικούς σκοπούς.»

Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 83: «Ο Δηλιγιάννης δεν αποδεχόταν ... παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες.»

Πληροφορίες από τη δεύτερη πρώτη πηγή:

Στο απόσπασμα αυτό στηλιτεύεται η παραπάνω πολιτική του Δηλιγιάννη. Πιο συγκεκριμένα θίγεται το γεγονός ότι ο Δηλιγιάννης προσπαθούσε να «καταστρέψει» (χαρακτηριστικό είναι το ρήμα που χρησιμοποιείται) το έργο του Τρικούπη, ειδικά το νομοθετικό, που μάλιστα χαρακτηρίζεται «γονιμώτατο». Προβάλλεται ακόμη η εμμονή του Δηλιγιάννη να εστιάζει σε «μικροκομματικά» θέματα, ενώ αναφέρεται, μάλλον με διάθεση υπερβολής ότι «ήτο πάντοτε ικανός να ζημιώσει το γενικότερον συμφέρον.». Τέλος αποδοκιμάζεται και η συγκρατημένη οικονομική πολιτική του που επιπλέον έθετε ως προτεραιότητα τα εθνικά, στρατιωτικά θέματα.

Προτεινόμενος επίλογος:

σελ. 87: Στο διάστημα από την πτώχευση ... το εκσυγχρονιστικό του πρόγραμμα.»

Οι πηγές λοιπόν επιβεβαιώνουν και διευρύνουν την ιστορική αφήγηση. Στα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο προσθέτουμε παραπομπές στις αντίστοιχες πηγές.

**Επιμέλεια: Μαρία Κολοβού
Ζωή Λόλα**